



BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BiH
PARLAMENT FEDERACIJE BiH
PREDSTAVNIČKI DOM

n/r Mirsad Zaimović, predsjedavajući

VLADA FEDERACIJE BIH
n/r Fadil Novalić, premijer

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
PARLAMENT FEDERACIJE
SARAJEVO B-4

| Primljeno: 14-10-2022 | | | |
|-----------------------|------|---------|------------|
| Org. jed. | Broj | Priloga | Vrijednost |
| 01 | -02- | 1921 | 122 |

Predmet: Nacrt Zakona o temeljnim organizacijama naroda Bosne i Hercegovine od posebnog značaja za Federaciju BiH

Poštovani,

Na osnovu člana 11., 163., i 165. Poslovnika Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH, Vladi Federacije BiH, upućujem Nacrt Zakona o temeljnim organizacijama naroda Bosne i Hercegovine od posebnog značaja za Federaciju BiH, radi davanja mišljenja.

Sarajevo, 22.10.2022. godine

Doc.dr. Adnan Efendić, zastupnik

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VLADA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

NACRT

ZAKON

O TEMELJNIM ORGANIZACIJAMA NARODA BOSNE I HERCEGOVINE
OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA FEDERACIJU BOSNE I HERCEGOVINE

Sarajevo, 2022.

ZAKON

O TEMELJNIM ORGANIZACIJAMA NARODA BOSNE I HERCEGOVINE
OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA FEDERACIJU BOSNE I HERCEGOVINE

Član 1.

(Predmet Zakona)

Ovim zakonom proglašava se poseban značaj temeljnih organizacija narodâ Bosne i Hercegovine, određuje se njihov status, ciljevi rada i djelovanja i načini finansiranja te uređuju druga pitanja vezana za njihov rad i djelovanje.

Član 2.

(Temeljne organizacije naroda Bosne i Hercegovine)

- 1) Temeljnim organizacijama narodâ Bosne i Hercegovine iz Člana 1. ovog zakona smatraju se: Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“, Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“, Srpsko prosvjetno i kulturno društvo „Prosvjeta“ i Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“, kao organizacije narodâ Bosne i Hercegovine s historijskom kontinuitetom rada i djelovanja (u daljem tekstu: temeljne organizacije narodâ Bosne i Hercegovine), te se ovim zakonom proglašavaju organizacijama od posebnog značaja za Federaciju Bosne i Hercegovine.
- 2) Temeljne organizacije iz stava (1) ovog člana rade i djeluju s ciljem bavljenja razvojem, afirmacijom, promocijom i istraživanjem nacionalnog identiteta i kulture narodâ Bosne i Hercegovine u svim oblicima te doprinose razvoju, afirmaciji, promociji i istraživanju ukupnosti identitetâ i kulture Bosne i Hercegovine kao cjeline, uključujući i svako drugo djelovanje i rad u skladu s odredbama statuta ovih organizacija.
- 3) Niko ne može koristiti naziv, znak, prava i druga obilježja, uključujući i njihove varijacije, neke od organizacija iz stava (1) ovog člana bez posebne saglasnosti organizacije iz stava (1) ovog člana.

Član 3.

(Historijski kontinuitet i pravno sljedništvo)

- 1) Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“, s glavnim sjedištem u Sarajevu, pravni je nasljednik društava „Gajret“, osnovanog 1903. godine, „Beogradski Gajret Osman Đikić“, osnovanog 1923. godine, „Narodna uzdanica“, osnovanog 1924. godine, i drugih kulturno-prosvjetnih i strukovnih društava bošnjačkog naroda osnovanih do 1945. godine, odnosno jedinstvenog Kulturnog društva Muslimana „Preporod“, osnovanog 1945. godine spajanjem društava „Gajret“, „Beogradski Gajret Osman Đikić“, „Narodna uzdanica“ i

drugih kulturno-prosvjetnih i strukovnih društava bošnjačkog naroda osnovanih do 1945. godine, čiji je rad i djelovanje prekinut 1949., a obnovljen 1990. godine pod imenom Kulturno društvo Muslimana „Preporod“, uključujući sve podružnice ovih društava od osnivanja pa nadalje, sve druge organizacijske jedinice i sva pravna lica koja su ova društva osnovala u Bosni i Hercegovini i inostranstvu, kao i pravni nasljednik sve njihove imovine i svih njihovih prava. Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“ pravni je nasljednik i čitaonica, biblioteka, internata te „Gajretove“ Privredne i kreditne zadruge, osnovane 1929. godine, i Kreditne zadruge „Narodne uzdanice“, osnovane 1939. godine, i svih drugih oblika kulturno-prosvjetnog i privrednog rada i djelovanja društava „Gajret“, „Narodna uzdanica“ i „Preporod“ do 1949. godine, kao i pravni nasljednik sve njihove imovine i svih njihovih prava.

- 2) Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“, s glavnim sjedištem u Sarajevu, pravni je nasljednik društava Hrvatsko potporno društvo za potrebne đake srednjih i visokih škola Bosne i Hercegovine, osnovanog 1902. godine, i Hrvatsko društvo za namještanje djece u zanatstvu i trgovini, osnovanog 1902. godine, odnosno jedinstvenog Hrvatskog kulturnog društva „Napredak“, osnovanog 1907. godine spajanjem društava Hrvatsko potporno društvo za potrebne đake srednjih i visokih škola Bosne i Hercegovine i Hrvatsko društvo za namještanje djece u zanatstvu i trgovini, čiji je rad i djelovanje prekinut 1949., a obnovljen 1990. godine pod imenom Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“, uključujući sve podružnice ovih društava od osnivanja pa nadalje, sve druge organizacijske jedinice i sva pravna lica koja su ova društva osnovala u Bosni i Hercegovini i inostranstvu, kao i pravni nasljednik sve njihove imovine i svih njihovih prava. Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ pravni je nasljednik i čitaonica, biblioteka, internata te „Napretkove“ Zadruga za osiguranje, štednju i privredu, osnovane 1923. godine, odnosno Saveza „Napretkovih“ zadruga Sarajevo, osnovanog 1939. godine udruživanjem članica „Napretkovih“ Zadruga za osiguranje, štednju i privredu, i svih drugih oblika kulturno-prosvjetnog i privrednog rada i djelovanja društva „Napredak“ do 1949. godine, kao i pravni nasljednik sve njihove imovine i svih njihovih prava.
- 3) Srpsko prosvjetno i kulturno društvo „Prosvjeta“, s glavnim sjedištem u Sarajevu, pravni je nasljednik istoimenog društva osnovanog 1902. godine, čiji je rad i djelovanje prekinut 1949. godine, a obnovljen 1990. godine pod imenom Srpsko prosvjetno i kulturno društvo „Prosvjeta“, uključujući sve podružnice ovog društva od osnivanja pa nadalje, sve druge organizacijske jedinice i sva pravna lica koja je ovo društvo osnovalo u Bosni i Hercegovini i inostranstvu, kao i pravni nasljednik sve njihove imovine i svih njihovih prava. Srpsko prosvjetno i kulturno društvo „Prosvjeta“ pravni je nasljednik i čitaonica, biblioteka, internata te „Prosvjetine“ Privredne i kreditne zadruge, osnovane 1934. godine, i svih drugih oblika kulturno-prosvjetnog i privrednog rada i djelovanja društva „Prosvjeta“ do 1949. godine, kao i pravni nasljednik sve njihove imovine i svih njihovih prava.
- 4) Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“, s glavnim sjedištem u Sarajevu, pravni je nasljednik Jevrejskog španjolskog potpornog društva „La Benevolencija“, osnovanog 1892. godine, čiji je rad i djelovanje prekinut 1949. godine, a obnovljen 1991. godine pod imenom Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“, uključujući sve podružnice ovog društva od osnivanja pa nadalje, sve druge organizacijske jedinice i sva pravna lica koja je ovo društvo osnovalo u Bosni i Hercegovini i inostranstvu, kao i pravni nasljednik sve njihove imovine i svih njihovih prava. Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“ pravni je nasljednik i čitaonica, biblioteka, internata, kreditnih zadruga i svih drugih oblika

kulturno-prosvjetnog i privrednog rada i djelovanja društva „La Benevolencija“ do 1949. godine, kao i pravni nasljednik sve njihove imovine i svih njihovih prava.

Član 4.

(Pravni status i rad i djelovanje)

- 1) Temeljne organizacije iz Člana 2. ovog zakona imaju svojstvo pravnih lica i samostalne su u svom radu.
- 2) Temeljne organizacije iz Člana 2. ovog zakona imaju svoje statute, kojima se regulira njihov rad i djelovanje, pojedinačni ciljevi i zadaci njihovog rada i djelovanja, njihovi organi upravljanja, njihova unutrašnja organizacija, načini osnivanja, status te rad i djelovanje njihovih podružnica i drugih organizacijskih jedinica, kao i druga pitanja koja su od značaja za njihov rad i djelovanje.

Član 5.

(Finansiranje rada i djelovanja)

- 1) Rad i djelovanje temeljnih organizacija narodâ Bosne i Hercegovine finansira se iz Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine na temelju programa rada i finansijskog plana za datu budžetsku godinu u sveukupnom iznosu od najmanje 0,1% Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine, kao i iz drugih budžetskih i izvanbudžetskih sredstava, pri čemu u Budžetu planirani sveukupni iznos organizacije dijele na pojedinačne iznose na temelju međusobnog sporazuma.
- 2) Temeljne organizacije narodâ Bosne i Hercegovine dužne su namjenski trošiti dodijeljena budžetska sredstva i o tome podnijeti izvještaj o radu i finansijski izvještaj Vladi Federacije Bosne i Hercegovine.

Član 6.

(Prijelazne i završne odredbe)

Zakon stupa na snagu osam dana od dana objave u „Službenim novinama FBiH“.

OBRAZLOŽENJE

ZAKON

O TEMELJNIM ORGANIZACIJAMA NARODA BOSNE I HERCEGOVINE OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA FEDERACIJU BOSNE I HERCEGOVINE

I. USTAVNA OSNOVA

Ustavnopravna osnova za donošenje ovoga zakona sadržana je u odredbama Člana IV.A. 20. (1) d) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine. Naime, prema odredbama Člana IV. A. 20. (1) d) Ustava Federacije BiH, Parlament Federacije BiH nadležan je za donošenje zakona o vršenju funkcije federalne vlasti, iz čega proizlazi da navedena odredba predstavlja ustavnopravnu osnovu za njegovo donošenje.

II. RAZLOG DONOŠENJA

Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“, Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“, Srpsko prosvjetno i kulturno društvo „Prosvjeta“ i Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“ temeljne su organizacije nacionalnog identiteta i kulture naroda Bosne i Hercegovine – Bošnjaka, Hrvata, Srba i Jevreja s historijskim kontinuitetom rada i djelovanja, odnosno organizacije od historijskog i savremenog značaja za Bosnu i Hercegovinu, posebno za Federaciju Bosne i Hercegovine, gdje su ove organizacije i registrirane.

Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“

Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“ temeljna je i najstarija danas postojeća kulturna organizacija Bošnjaka, s tradicijom dugom više od jednog stoljeća, i suštinski ima karakter bošnjačke kulturne matice.

Historija „Preporoda“ počinje 20. 2. 1903. godine osnivanjem kulturno-prosvjetnog i humanitarnog društva „Gajret“, društva za potpomaganje muslimanskih učenika i studenata, čiji je prvi predsjednik bio dr. Safvet-beg Bašagić. U skladu s potrebama Bošnjaka ovog vremena, osnovne aktivnosti „Gajreta“ bile su kulturo-prosvjetiteljske, odgojno-obrazovne, izdavačke i vakufske. Pored stipendiranja učenika i studenata, „Gajret“ osniva i konvikte – učeničke domove / internate u Sarajevu, Mostaru, Tuzli, Banjoj Luci, Bihaću, Foči te Beogradu, gdje je osnovan „Beogradski Gajret Osman Đikić“, a s ciljem finansiranja svojih djelatnosti „Gajret“ je osnovao i svoju banku – „Gajret banku“.

19. 10. 1924. godine, uz podršku Jugoslavenske muslimanske organizacije, održana je osnivačka skupština „Narodne uzdanice“, drugog ključnog muslimanskog kulturno-prosvjetnog društva tog perioda, s Asim-begom Dugalićem kao prvim predsjednikom. Djelatnost „Narodne uzdanice“ bila je suštinski ekvivalentna djelatnosti „Gajreta“, ali su, uprkos ranijim pokušajima ujedinjenja, „Gajret“ i „Narodna uzdanica“ djelovali uporedo sve do 1945. godine, kad se 13. 9. ujedinjuju na osnivačkoj skupštini novog, jedinstvenog Kulturnog društva Muslimana „Preporod“, s dr. Zaimom Šarcem kao prvim predsjednikom. Društvo će pod ovim imenom djelovati do 1949. godine, kad jugoslavenske vlasti, shodno svom ideološkom konceptu, zabranjuju rad svim nacionalnim kulturnim društvima u Bosni i Hercegovini i ukidaju ih, uključujući i „Preporod“. Sva imovina „Preporoda“, odnosno kako „Gajreta“, tako i „Narodne uzdanice“, tom prilikom je konfiscirana i nacionalizirana, uključujući i čačke i studentske domove i druge nekretnine, pri čemu ni do danas ova imovina nije vraćena svojem izvornom vlasniku te se i danas koristi uglavnom u javne svrhe.

S krajem socijalističkog poretka u Bosni i Hercegovini i demokratizacijom zemlje, obnavlja se rad „Preporoda“, koji počinje svoju novu eru 5. 10. 1990. godine na Obnoviteljskoj skupštini održanoj u sarajevskoj Vijećnici. Prvi predsjednik obnovljenog „Preporoda“ bio je prof. dr. Muhsin Rizvić (1990–1993), nakon kojeg predsjednici „Preporoda“ bili su prof. dr. Enes Duraković (1993–1994), prof. dr. Munib Maglajlić (1994–2001), prof. dr. Šaćir Filandra (2001–2010) i prof. dr. Senadin Lavić (2010–2019). Aktuelni predsjednik Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ je prof. dr. Sanjin Kodrić, redovni profesor Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu.

Glavno sjedište, odnosno Direkcija Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ je u Sarajevu, u nekadašnjoj Palači „Gajreta“, a širom Bosne i Hercegovine postoji više od 60 „Preporodovih“ podružnica – općinskih, gradskih i kantonalnih / regionalnih društava, uz ekvivalentna društva pod imenom „Preporoda“ u više zemalja bivše Jugoslavije, u Evropi i svijetu, odnosno u brojnim sredinama u kojima žive Bošnjaci i bošnjačka dijaspora. Rad Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ ostvaruje se u svim oblastima kulture, uključujući i tzv. živu kulturu i kulturno naslijeđe, pri čemu je dosad realizirano hiljade i hiljade kulturnih projekata i programa različitih vrsta, sve to u okvirima više desetina različitih sekcija i drugih vidova organiziranja u okvirima Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ i brojnih podružnica.

Također, što posebno ističemo, rad Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ obuhvata i naučni rad u oblasti kulture, odnosno uopće humanističkih i društvenih nauka, što je zadaća Instituta za bošnjačke studije kao organizacijske jedinice Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“. Institut je osnovan 1991. godine, najprije kao Centar za bosanskomuslimanske studije, da bi, nakon reafirmacije bošnjačkog nacionalnog imena, promijenio naziv u Centar za bošnjačke studije, odnosno Institut za bošnjačke studije. Prema Rješenju o upisu u sudski registar, broj: R-II-111/90 od 19. 10. 1990. godine, odnosno Rješenju o upisu u sudski registar, broj: 03-054-360/98 od 6. 1. 1999. godine, Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“ registrirana je i za obavljanje djelatnosti naučnoistraživačkog rada, a što je propisano i Članom 34. Statuta Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ u Bosni i Hercegovini od 23. 3. 2019. godine. Djelatnost Instituta za bošnjačke studije kao naučnoistraživačke organizacijske jedinice Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ definirana je Članom 20. Statuta Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ u Bosni i Hercegovini, dok je unutrašnja organizacija Instituta definirana Pravilnikom o organizaciji naučno-istraživačkog rada Kulturnog društva Muslimana „Preporod“ u okviru Centra za bosanskomuslimanske studije, broj: 140/91 od 4. 4. 1991. godine.

Institut za bošnjačke studije jedna je od ključnih organizacijskih jedinica Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“. Institut je mjesto realizacije temeljnih naučnoistraživačkih i drugih projekata u oblasti bošnjačkih studija, djelujući u svim u ovom smislu relevantnim naučnim

disciplinama, prvenstveno u humanističkim i društvenim naukama, odnosno u sljedećim oblastima: enciklopedistika i leksikografija, istraživanje, normiranje i afirmiranje bosanskog jezika, istraživanje i afirmiranje bošnjačke književnosti, istraživanje i afirmiranje historije Bošnjaka, etnološko-antropološka istraživanja i afirmiranje narodne kulture i folkloru Bošnjaka, istraživanje i afirmiranje umjetničkih praksi Bošnjaka (likovna umjetnost i arhitektura, muzika, pozorište, film i scenske umjetnosti...), kao i sociološko-filozofska, politološka, demografska, pravna, ekonomska, strateška i druga istraživanja vezana za Bošnjake i Bosnu i Hercegovinu. Saradnici Instituta brojni su istraživači u oblasti bošnjačkih studija iz Bosne i Hercegovine i inostranstva, a Institut posjeduje i Biblioteku s oko 20.000 biranih bibliotečkih jedinica iz oblasti bošnjačkih studija.

Počev od svojeg osnivanja 1991. godine pa nadalje, Institut za bošnjačke studije realizirao je niz ključno važnih naučnih projekata, među kojima su i prvi savremeni pravopis bosanskog jezika – *Pravopis bosanskoga jezika* prof. dr. Senahida Halilovića iz 1996. godine, prvi cjeloviti opis povijesti Bošnjaka – *Historija Bošnjaka* prof. dr. Mustafe Imamovića iz 1997. godine, kao i fundamentalna književno-naučna edicija *Bošnjačka književnost u 100 knjiga*, čija je realizacija otpočela još 1995. godine i još uvijek se odvija. Osim ovih, u okvirima Instituta realizira se i više drugih projekata, od kojih je u ovom trenutku posebno važan fundamentalni projekt *Enciklopedija Bošnjaka* te projekt izrade novog *Bosanskog pravopisa*, kao i projekt edicije *Bošnjačka književnost za djecu i mlade*. Institut izdaje i naučnu ediciju iz oblasti humanističkih i društvenih nauka *Studia bosniaca* te muzikološku ediciju *Musica bosniaca*, kao i periodične naučne i stručne publikacije *Godišnjak BZK „Preporod“*, *Bosnian Studies* (na engleskom jeziku) i *Radovi Instituta za bošnjačke studije BZK „Preporod“*. U Institutu se realizira i projekt digitalizacije kulturne baštine *Bošnjačka kuća znanja*.

O historiji Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ i društava „Gajret“ i „Narodna uzdanica“ kao pravnih prethodnika današnjeg „Preporoda“ napisan je veći broj naučnih studija u Bosni i Hercegovini kao i inostranstvu, kao i 17 naučnih knjiga, uključujući i kapitalne knjige dr. Ibrahima Kemure *Uloga „Gajreta“ u društvenom životu Muslimana Bosne i Hercegovine (1903–1941)* (Veselin Masleša, Sarajevo, 1986) i *Značaj i uloga "Narodne uzdanice" u društvenom životu Bošnjaka (1923.–1945.)* (Bošnjački institut / Institut za istoriju, Sarajevo, 2002.) te snimljeno više dokumentarnih filmova. Uz brojne druge nagrade i priznanja, Bošnjačka zajednice kulture „Preporod“ za svoj rad nagrađena je i Šestoaprilskom nagradom Grada Sarajeva 2003. godine (u povodu 100. godišnjice osnivanja) te Plaketom Kantona Sarajevo 2007. godine.

Više informacija dostupno je na: www.preporod.ba

Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“

Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“, obnovljeno 29. 9. 1990. godine, pravni je nasljednik Hrvatskog kulturnog društva „Napredak“, koje je nastalo od dva društva, od kojih je jedno osnovano u Mostaru 14. 9. 1902. godine kao Hrvatsko potporno društvo za potrebne đake srednjih i visokih škola Bosne i Hercegovine, a drugo u Sarajevu 11. 11. 1902. godine kao Hrvatsko društvo za namještanje djece u zanatstvu i trgovini. Ova društva ujedinjena su na temelju odluka njihovih skupština 10. 1. 1907. u Mostaru i 9. 5. 1907. u Sarajevu pod jedinstvenim i zajedničkim imenom Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ (Napredak).

Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ je 1923. godine osnovalo „Napretkovu“ Zadrugu za osiguranje, štednju i privredu, čije su članice 1939. godine Odlukom Okružnoga suda u Sarajevu, broj 29/1939, od 28. 8. 1939. udružile u Savez „Napretkovih“ zadruga Sarajevo, čiji

je osnivač i pravni sljedbenik sadašnje Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ sa sjedištem u Sarajevu.

Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ pravni je nasljednik svih „Napretkovih“ podružnica i drugih organizacijskih oblika osnovanih od 14. 9. 1902. godine do zabrane rada „Napretka“ 1949. godine na teritoriju Bosne i Hercegovine i drugih država.

Sadašnje Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ sa sjedištem u Sarajevu pravni je nasljednik Hrvatskoga potpornog društva za potrebne đake srednjih i visokih škola Bosne i Hercegovine, osnovanoga 1902. godine u Mostaru, Hrvatskoga društva za namještanje djece u zanatstvu i trgovini, osnovanoga također 1902. godine u Sarajevu, tj. ujedinjenoga „Napretka“ iz 1907. godine, a ugašenoga 1949. godine, kao i sve imovine i nekretnina što su 1949. godine i kasnije nacionalizirane i dane na korištenje drugim subjektima.

Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ osnovano je 1902. godine radi pomaganja đacima i zanatlijama, a kasnije i studentima. „Napredak“ je do zabrane 1949. godine školovao i pomagao školovati oko 16.000 đaka i studenata, među kojima su i dva nobelovca, Ivo Andrić i Vladimir Prelog, zatim slikari Gabrijel Jurkić i Ismet Mujezinović, pjesnik Nikola Šop i mnoge druge poznate osobe. „Napredak“ je u različitim razdobljima imao do 120 podružnica i više povjerenstava u 440 mjesta.

Razvijao je i nakladničku djelatnost. Redovito od 1908. do 1947. izlazi Hrvatski narodni kalendar. Nakon obnove, „Napredak“ nastavlja tradiciju kalendara, izdaje ga redovito od 1991., kao i *Hrvatski narodni godišnjak*. Godine 1923. osnovana je „Napretkova“ zadruga koja je bila do zabrane jedna od najvećih gospodarskih institucija u svom vremenu i prostoru.

U Sarajevu je 1913. izgrađena secesijska „Napretkova“ palača te đački dom „Kralj Tomislav“ i dom kulture u Novom Sarajevu, zatim dom „Kralj Petar Svačić“ u Mostaru i „Napretkov“ neboder u Zagrebu. „Napredak“ je izgradio i brojne višenamjenske domove u Tuzli, Zenici, Bugojnu, Travniku, Vitezu, Širokom Brijegu, Brčkom, Osijeku itd. Godišnje je gradio i po tisuću kvadratnih metara prostora.

I pored svega što je „Napredak“ značio i činio, komunistički režim ga 1949. godine ukida, dok je „Napretkova“ pokretna i nepokretna imovina oduzeta. Nažalost, do danas je vraćen samo mali dio imovine u BiH i u RH. No, duh „Napretka“ živio je među narodom i prenosio se.

29. 9. 1990. u Sarajevu je održana Obnoviteljska skupština Hrvatskog kulturnog društva „Napredak“ i „Napredak“ ponovno djeluje na korist, kako hrvatskog naroda, tako i svih dobrih ljudi.

2011. otvoren je i „Napretkov“ dom na Trebeviću, čime je ova olimpijska planina revitalizirana. „Napredak“ je kasnije i obnovio mnoge domove: Brčko, Bugojno, Busovača, Derventa, Mostar, Zenica itd. U želji da simbolički pomogne opstojnost Hrvata u Posavini, a željeni povratak u Garevcu/Modriča, obnovljena je stara škola, posađeno oko 3.500 vočki i otvorena „Napretkova“ zaklada Otvorena kuća kao centar za dijalog i pomirenje.

Od 1990. do danas „Napredak“ je osigurao preko 3.000 stipendija, a među suvremenim stipendistima već ima poznatih i uspješnih umjetnika, znanstvenika i gospodarstvenika. Objavljeno je više od 560 knjiga.

Značajan broj „Napretkovih“ podružnica ima i knjižnice. Najveća je ona u Sarajevu s oko 40.000 knjiga, koja je obnovljena 2003., a djelovala je od 1928. do 1949. „Napredak“ je od obnove priredio više od 1.300 koncerata. Od mnogobrojnih koncerata važno je istaknuti božićne i uskršne koncerte u Sarajevu, na kojima nastupaju, uz poznate domaće i inozemne glazbene umjetnike, i „Napretkovi“ stipendisti. Prihod od ovih koncerata, kao i od kalendara

namijenjen je „Napretkovoju“ zakladi za sveučilište i stipendiranje Ivo Andrić – Vladimir Prelog. „Napretkova“ Glavna podružnica u Beču već više od 20 godina zaredom organizira Ljetnu akademiju njemačkog jezika za više od 30 studenata iz BiH, Hrvatske i drugih zemalja iz okruženja. Organiziranje izložbi danas je sastavni dio „Napretkovih“ aktivnosti. Priređeno ih je 822.

„Napredak“ je za svoj rad dobio veliki niz nagrada, ali treba izdvojiti: Nagradu Grada Sarajeva, Plaketu Kantona Sarajevo i Povelju Republike Hrvatske.

Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ od svog utemeljenja 1902. pa do danas postalo je i ostalo stjecište kulturnog i intelektualnog života Hrvata i mnogih drugih na ovim prostorima. Sve što radimo, radimo radi ljudi i glavna nam je zadaća biti u službi čovjeka, posebno mladih ljudi. Želimo pomoći izgradnji boljeg društva ma gdje bili. „Napredak“ je pokazao riječju i primjerom kako se može raditi i u najtežim uvjetima, puno i kvalitetno. „Napretkovo“ je načelo njegovanje vlastite kulture u harmoniji s drugima.

Tijela upravljanja Hrvatskog kulturnog društva „Napredak“ su, sukladno Statutu, Skupština, Središnja uprava sa sjedištem u Sarajevu kao izvršno tijelo koje upravlja „Napretkom“, predsjednik Hrvatskog kulturnog društva „Napredak“, koji je predsjednik Središnje uprave. Nakon obnove 1990. godine za predsjednika „Napretka“ je izabran prof. dr. sc. Franjo Topić, koji je biran na dužnost predsjednika sve do 2019. godine, kada je za predsjednika izabran dr. sc. Nikola Čiča.

„Napredak“ ima oko 20.000 članova u 65 podružnica i tri povjerenstva u BiH, Hrvatskoj, Austriji, Njemačkoj, Kanadi i SAD-u. Društvo izdaje tri lista: *Hrvatski glasnik* (Tuzla), *Napredak* (Travnik) i *Bobovac* (Vareš). Pri „Napretku“ djeluje 13 folklornih skupina, 7 tamburaških i mandolinskih orkestara, 14 pjevačkih skupina/zborova i 32 različite dramske, likovne, glazbene, humanitarne, ekološke, studentske i sportske sekcije. Također u okviru našeg Društva djeluju: Udruga likovnih umjetnika HKD „Napredak“, Šahovski klub „Napredak“ Sarajevo (u Premijer ligi BiH), ŠK „Napredak“ Zenica (u ligi Herceg-Bosne), Boćarski klub „Napredak-Willa“, NK SAŠK 1910. „Napredak“ u Sarajevu te Hrvatsko planinarsko društvo „Bjelašnica“ 1923. u Sarajevu i PD „Napredak – Stjepan Planić“ u Zagrebu. Odbojkaški klub iz Odžaka i Nogometni klub iz Bučića (Novi Travnik) nose ime „Napredak“. Ukupno pri Napretku djeluje 66 različitih sastava, grupa i sekcija. Od svoje obnove (1990) do danas „Napredak“ je ukupno realizirao više od 10.000 različitih kulturnih programa.

„Napredak“ je i punopravni član Europskog centra za radnička pitanja (EZA), mreže od 74 organizacije iz 28 europskih zemalja koje se oslanjaju na kršćansko-socijalne vrijednosti.

Više informacija dostupno je na: www.hkdnapredak.com

Srpsko prosvjetno i kulturno društvo „Prosvjeta“

Srpsko prosvjetno i kulturno društvo „Prosvjeta“ osnovano je 31. 8. 1902. godine. Misija „Prosvjete“ je očuvanje srpske kulture, tradicije i naslijeđa u Bosni i Hercegovini, kao i rad na prosvjećivanju, organizaciji kulturnih dešavanja, izložbi, koncerata i sl., izdavanju knjiga i časopisa na srpskom jeziku i ćirilicom pismu te stipendiranju talentiranih đaka i studenata.

Na ideju o osnivanju „Prosvjete“ došla je 1901. godine grupa od 29 srpskih intelektualaca, koja je uputila molbu Zemaljskoj vladi u Sarajevu sa zahtjevom da se formira čisto humano društvo pod nazivom „Prosvjeta“, koje bi pomagalo školovanje đaka i studenata. A da je u to

vrijeme zaista postojala izuzetna potreba za školovanjem, govore podaci o jadnom stanju obrazovanosti i prosvjećenosti u Bosni i Hercegovini. Od okupacije 1878. do osnivanja „Prosvjete“ 1902. godine, u cijeloj Bosni i Hercegovini gimnaziju je završilo svega 188 Srba, Muslimana, Hrvata, Čeha, Poljaka i ostalih, a kad je „Prosvjeta“ osnovana, bilo je u cijeloj Bosni i Hercegovini svega oko 30 Srba visokoškolaca.

31. 8. 1902. u prostorijama Srpskog pjevačkog društva „Sloga“ u Sarajevu održana je osnivačka skupština. Za predsjednika Društva izabran je Risto Hadži Damjanović, a za potpredsjednika dr. Risto Jeremić. Kako su potrebe „Prosvjete“ za ostvarivanje svojih ciljeva bile jako velike, pristupilo se učlanjivanju i povećavanju broja članova. Nepunih 10 godina nakon osnivanja, „Prosvjeta“ je brojala blizu 7.000 članova.

Najvažniji zadatak „Prosvjete“ bio je stipendiranje đaka i studenata. Da bi se poboljšali uvjeti školovanja, prišlo se osnivanju đачkih domova. Tako je 1909. godine osnovan prvi „Prosvjetin“ đачki dom u Mostaru. Tek poslije Prvog svjetskog rata, osnovani su „Prosvjetini“ đачki domovi u drugim većim mjestima.

Rad Društva zabranjivan je tokom oba svjetska rata te ponovo 1949. godine. Rad je obnovljen 1990., a održan je uz brojne probleme tokom ratnih devedesetih godina. „Prosvjeta“ danas funkcioniра sa sjedištem u „Prosvjetinom“ domu u Sarajevu. Među osnovnim ciljevima i zadacima, ističu se: proučavanje historije i života Srba, zaštita i njegovanje kulturne baštine, organiziranje i poticanje naučnog, umjetničkog i književnog rada, izdavanje publikacija, širenje i populariziranje knjige, očuvanje ćirilicnog pisma, organiziranje razlićitih kulturnih manifestacija, stipendiranje đaka i studenata te brojne druge aktivnosti.

Više informacija dostupno je na: www.prosvjeta.com.ba

Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“

Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“ središnja je kulturna organizacija Jevreja u Bosni i Hercegovini. Predstavlja najstarije društvo ove vrste u Bosni i Hercegovini koje i danas postoji i radi.

„La Benevolencija“ je osnovana u januaru 1892. godine, kada je skupina sarajevskih jevrejskih intelektualaca donijela odluku da formira društvo za stipendiranje siromašnih, a talentiranih sefardskih mladića, koji su se školovali na zanatu ili na višim školama širom Austro-Ugarske. Društvo je imalo stalne donatore, pa je iz tih sredstava kupljeno zemljište u sadašnjoj Ulici Miss Irbina u Sarajevu, s ciljem da se pravi upravna zgrada „La Benevolencije“. Već 1908. Društvo je prestalo biti društvo za stipendiranje sefardskih mladića i postalo Jevrejsko društvo za prosvjetu i kulturu, čime se granica između Sefarda i Aškenaza uklonila. Djelatnost „La Benevolencije“ proširena je na cijelu Bosnu i Hercegovinu, a značajne potpore su dolazile i od jevrejskih studentskih menzi u Beću i Zagrebu.

Prvi svjetski rat je usporio djelatnost jer su mnogi stipendisti otišli u vojsku, a nakon rata, u novoj Kraljevini SHS / Jugoslaviji, „La Benevolencija“ je nastavila raditi. Formirani su pododbori društva u svim većim jevrejskim središtima u Bosni i Hercegovini: u Banjoj Luci, Bijeljini, Tuzli i Mostaru, dok su u manjim mjestima postojali povjerenici. U tom periodu biblioteka „La Benevolencije“, s preko 100.000 knjiga, postala je jedna od najvećih u gradu.

Međutim, kako se bližio Drugi svjetski rat, Jugoslavija je postajala utočište izbjeglim Jevrejima iz Poljske, Češke, Austrije i Njemačke. Kada je započeo Drugi svjetski rat i na prostoru Jugoslavije, Bosna i Hercegovina i Sarajevo postali su dio Nezavisne Države

Hrvatske, pa je u poznatim tragičnim okolnostima holokausta prestao rad Društva. Nakon oslobođenja, 1945. gotovo svi preživjeli sarajevski Jevreji vratili su se kući. Sjedinjene Američke Države su bile daleko, Evropa razorena, a Izrael još nije postojao.

Prilikom obnove preporučeno je da se društvo preimenuje, pa je „La Benevolencija“ nazvana „Sloboda“. Međutim, i rad po takvim imenom Društvo nije dugo trajao, pa je 1949., kao i sva druga društva i organizacije s nacionalnim predznakom, ugašeno. Sve što je do tada radila „La Benevolencija“ preuzela je na sebe Jevrejska općina u Sarajevu.

Nakon demokratskih promjena u SFR Jugoslaviji i prvih slobodnih izbora 1990. godine, „La Benevolencija“ je ponovo registrirana 1991. godine kao Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“. Za svoje ciljeve društvo je postavilo zadatke: sačuvati i prezentirati jevrejsku kulturu koju su Jevreji donijeli sa sobom u Bosnu i Hercegovinu te kulturu koju su stvarali u Bosni i Hercegovini i na taj način sigurno obogatili tu zemlju te humanitarni rad. Ove svoje aktivnosti „La Benevolencija“ nastavila je i u ratu od 1992. do 1995. godine, a posebno humanitarni rad. Međutim, pored humanitarnog rada, „La Benevolencije“ je organizirala i tečajeve hebrejskog, engleskog, francuskog, njemačkog i arapskog jezika, a danas radi na afirmaciji kulture i identiteta Jevreja u Bosni i Hercegovini.

Više informacija dostupno je na: www.jews.ba

III. OBRAZLOŽENJE POJEDINIH ZAKONSKIH ODREDBI

Član 1. – Ovim članom određen je predmet ovog zakona.

Član 2. – Ovim članom definira se da su Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“, Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“, Srpsko prosvjetno i kulturno društvo „Prosvjeta“ i Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“ temeljne organizacije narodâ Bosne i Hercegovine, navodi se okvirno područje djelovanja ovih organizacija, ne ograničavajući se samo na navedeno, te se ove organizacije proglašavaju organizacijama od posebnog značaja za Federaciju Bosne i Hercegovine, a ujedno se štiti njihovo znakovlje, naziv i tradicija ovih organizacija.

Član 3. – Ovim članom utvrđuje se historijski kontinuitet i pravo sljedništva temeljenih organizacija narodâ Bosne i Hercegovine u odnosu na ranije djelovanje ovih organizacijama u svim njihovima organizacijskim oblicima.

Član 4. – Ovim članom utvrđuje se da su ove organizacije pravna lica, da imaju svoje statute kojima je reguliran njihov rad, djelovanje, ciljevi, organi upravljanja, unutrašnja organizacija, registracija organizacijskih oblika, hijerarhija, kao i sva druga pitanja značajna za rad ovih organizacija.

Član 5. – Ovim članom propisuje se, s obzirom na poseban značaj ovih organizacija za Federaciju BiH, da se njihov rad i djelovanje finansira iz Budžeta Federacije BiH u ukupnom iznosu za sve organizacije u visini od najmanje 0,1% Budžeta Federacije BiH, pri čemu u

Budžetu planirani iznos međusobno dogovorno raspoređuju ove organizacije. Ovo ne znači da su temeljene organizacije naroda Bosne i Hercegovine u Federaciji BiH sa svim svojim organizacijskim oblicima ograničene na podnošenje projektnih prijedloga po raspisanim javnim pozivima federalnih organa vlasti.

Član 6. – Ovim članom propisano je stupanje na snagu ovog zakona.

IV. MIŠLJENJA